

Till finansutskottet

Bakgrund

Regeringen upphävde 1996 Försvarsmaktens dispens från att tillämpa bestämmelserna i 16 § anslagsförordningen (1992:760) vad avser avräkningen av förskottsbetalningar till försvarsindustrin. I anslutning till riksdagens behandling av de budgettekniska m.m. konsekvenserna som följd av regeringens ställningstagande framhöll försvarsutskottet i betänkande 1995/96:FöU3 bl.a.:

Utskottet har vidare inhämtat att regeringen avser att göra en redovisningsteknisk justering av de av Försvarsmakten anslagsavräknade förskottsbetalningarna som syftar till att få till stånd en budgettekniskt neutral övergång till den nya ordningen.

Utskottet är angeläget om att såväl de justeringar av budgetteknisk natur som sker under innevarande budgetår som den kompensation av tillkommande räntekostnader som aviserats sker på ett sådant sätt att Försvarsmaktens köpkraft förblir oförändrad. Regeringen bör bemyndigas att vidta de budgettekniskt motiverade justeringar som behövs för att den nya ordningen skall kunna träda i kraft redan under innevarande budgetår.

Under våren 1998 behandlade riksdagen frågor som aktualiserats genom de allvarliga problem som uppstått i Försvarsmaktens ekonomi och verksamhet. I anslutning härtill framhöll försvarsutskottet bl.a. (bet. 1997/98:FöU11):

Det hade varit en fördel om effekterna av anslagsförordningens tillämpning varit ordentligt utklarade i samband med dessa beslut. Utskottet välkomnar den nu pågående analysen och emotser en redogörelse från regeringen i frågan. Det är viktigt för förtroendet för regelverket att övergången till den fulla tillämpningen av anslagsförordningen inte i sig framtvingar omavvägningar. Utskottet utgår således från att denna övergång sker på ett verksamhetsneutralt sätt.

Budgetpropositionen

I budgetpropositionen för år 1999, utgiftsområde 6 Totalförsvar redovisar regeringen följande:

Inom Regeringskansliet har under år 1998 pågått en beredning av konsekvenserna av övergången till full tillämpning av anslagsförordningen. Regeringen konstaterar att utgångspunkten för omläggningen till full tillämpning av anslagsförordningen är att den skulle ske på ett verksamhetsneutralt och statsfinansiellt neutralt sätt. Flera olika faktorer, t.ex. hanteringen av förskott samt erhållen räntekompensation, måste vägas in när man slutligt bedömer frågan om anslagsförordningens konsekvenser. Regeringens slutsats av den beredning som pågått är att en samlad bedömning och värdering av dessa olika faktorer inte kan göras förrän efter försvarsbeslutsperiodens utgång, dvs. år 2002. Eventuella variationer i anslagsbelastning mellan åren får hanteras inom ramen för det ekonomiadministrativa regelverket.

Försvarsutskottet

Regeringen har den 8 oktober 1998 uppdragit åt Försvarsmakten och Försvarets materielverk att senarelägga betalningar, främst genom förskjutningar av materielleveranser inom anslaget *A 1 Försvarsmakten* från att betalas år 1998 till år 1999. Regeringen beslutar att begränsa utgifterna under anslaget till att uppgå till högst 38,5 miljarder kronor under 1998. Skälet är att undvika att utgiftstaket för staten överskrids. Utskottet förutsätter att regeringens beslut i detta avseende ligger helt i linje med riksdagens tidigare försvarspolitiska beslut.

Försvarsmakten har för utskottet redovisat de betydande osäkerheter som – enligt Försvarsmaktens mening – uppkommer genom den beslutade övergången till en full tillämpning av anslagsförordningen. Försvarsmakten har för utskottet redovisat en brist om ca 7,1 miljarder kronor under åren 1999 – 2001 om den nu aktuella försvarsplaneringen skall fullföljas. Regeringskansliet har till utskottet redovisat en bedömning att det berörda anslaget kommer att behöva överskridas år 1999 med ca 750 miljoner kronor *till följd av redan gjorda beställningar*. För att klara det utgiftstryck som bedöms föreligga år 1999 och skapa säkerhet i Försvarsmaktens planering inom ramanslaget *A 3 Utveckling och investeringar* avser regeringen – enligt en förordning av Regeringskansliet för försvarsutskottet – att medge en utökad anslagskredit för anslaget till 5 %, dvs. till 1 002 600 000 kr för år 1999. Det innebär enligt Regeringskansliet att det inte finns kvar något utrymme för ytterligare beställningar med leverans under 1999.

För ramanslaget *A 1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m.* – som föreslås uppgå till drygt 19 miljarder kronor för år 1999 – disponeras för närvarande en anslagskredit om 3 %, dvs. 581 543 490 kr.

Försvarsutskottet vill med stöd av det anförda uppmärksamma finansutskottet – inför dess överväganden om statens utgiftstak, krediter m.m. – på att Försvarsmakten sålunda kommer att disponera en total anslagskredit för dessa två ramanslag om drygt 1 584 miljoner kronor.

Om regeringen även under år 1999 behöver begränsa myndigheternas anslagsutnyttjande för att förhindra att statens utgiftstak överskrids, bör förskjutningar av Försvarsmaktens betalningar till år 2000 inte tillgripas på det sätt som nyligen beslutats om för innevarande år. Försvarsutskottet är vidare

principiellt avvisande till att hantera de upplevda ekonomiska osäkerheterna i försvarsplaneringen för år 2000 och år 2001 med ökande anslagskrediter. Utskottet vill som sin uppfattning framhålla att anslagskrediter är till för att motverka variationer mellan budgetåren och bör inte användas för att stadigvarande finansiera utgifter.

Slutligen vill utskottet framhålla vikten av att 1996 års försvarsbeslut – med de ändringar som följer av riksdagens beslut våren 1998 (bet. 1997/98:FöU11, rskr. 287) – fullföljs. Försvarsmaktens och andra myndigheters möjlighet att medverka i genomförandet av försvarsbeslutet, får inte undergrävas av budgettekniska oklarheter. Beslut om eventuellt ytterligare besparingar på totalförsvarets område fattas av riksdagen.

Stockholm den 10 november 1998

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

I beslutet har deltagit: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Laila Bäck (s) och Berndt Sköldestig (s).

Avvikande meningar

1. Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m) anser:

Riksdagen har vid flera tillfällen – på förslag av regeringen – behandlat frågan om Försvarsmaktens tillämpning av anslagsförordningen som gäller för statsförvaltningen som helhet. Moderata samlingspartiet har ställt sig bakom nyordningen med de bakomliggande motiv som finns för denna. En enig riksdag har vid bägge tillfällena ställt som uttryckliga villkor för övergången att den skulle vara verksamhetsneutral och inte föranleda några omavvägningar eller förändrad köpkraft för Försvarsmakten.

Försvarsmakten har för försvarsutskottet redovisat en brist om 7,1 miljarder kronor under perioden 1999–2001 som följd av denna denna s.k. budgettekniska omläggning. Regeringen uttrycker i budgetpropositionen inte någon uppfattning om vilka effekter den fulla tillämpningen av anslagsförordningen kan medföra. Regeringen avser att vänta till år 2002 för att då utvärdera effekterna. Det är enligt vår mening oacceptabelt att ”sjösätta” ett nytt av-

räkningssystem år 1996 och först sex år senare utvärdera dess konsekvenser. Såväl riksdagen som Försvarsmakten kommer således att hållas i okunnighet härom i ytterligare fyra år.

I maj 1998 redogjorde Försvarsmakten för sina planeringsantaganden och utgångspunkter för sitt budgetunderlag för det kommande året. Försvarsmakten begärde svar på ett antal frågor för att få en stabil grund för försvarsplaneringen. Regeringens svar 1998-09-24 blev att lägga skrivelsen till handlingarna. Beskedet till ÖB var att planera inom av riksdagen angivna anslag och utgiftsramar.

Vi anser att regeringen brustit i handläggningen av frågan om konsekvenserna av den fulla tillämpningen av anslagsförordningen. Den har skapat nya osäkerheter om hur försvarsbeslutet skall kunna fullföljas, även med de ambitionssänkningar som riksdagen tvingades besluta våren 1998. Det är vidare oklart om den verksamhet som budgetförslaget för år 1999 förutsätter kan förverkligas. Att överlåta till Försvarsmakten att hantera den osäkerhet som regeringens handläggning skapat, genom att ställa ökade anslagskrediter till förfogande, är att dra sig undan det ansvar som regeringen har. Dessutom skapar det ingen långsiktig lösning utan flyttar endast problemen framåt i tiden.

Riksdagen beslutade i våras att ompröva den s.k. teknikfaktorn för kompensation av prisökningar för försvarsmateriel i samband med kontrollstationen våren 1999. Den omprövningen från riksdagens sida innebär att den kan behållas, ökas, minskas eller utgå helt. Regeringen valde emellertid redan i vårpropositionen att lyfta ut värdet av denna priskompensation från de preliminära ramarna för utgiftsområdet för åren 2000 och 2001. Riksdagen blev enligt vår mening inte informerad om detta. I BP 97 angavs dessutom den preliminära ramen för år 2000 inklusive kompensationen för den s.k. teknikfaktorn. Rimligtvis borde de utgiftsramar som riksdagen skall ta ställning till för dessa år innehålla även dessa belopp fram till dess riksdagen beslutar om något annat.

Moderata samlingspartiet menar att regeringen därigenom föregripit den riksdagsprövning som skall ske utan att redovisa vilka konsekvenser som uppstår. Riksdagen har blivit ställd inför fullbordat faktum i denna centrala fråga. Genom denna åtgärd har regeringens agerande bidragit till att skapa ytterligare osäkerhet om Försvarsmaktens ekonomi och verksamhet ända fram till år 2006.

När det gäller att lyfta av medel från försvarsbudgeten föregriper regeringen riksdagens beslut. När det gäller att redovisa en uppfattning om vilka konsekvenser ”en budgetteknisk omläggning” har – då får riksdagen vänta i sex år efter dess införande. Det är inte rimligt.

Sammantaget bör riksdagen i stället fatta beslut om att anvisa de medel som krävs för att Försvarsmaktens verksamhet inte skall påverkas av omläggningen som sådan.

Riksdagen bör därför bifalla yrkande 8 i motion Fi208 såvitt avser utgiftsområde 6 Totalförsvar.

2. Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd) anser:

Den som fullgör sin plikttjänstgöring får göra ekonomiska uppoffringar jämfört med dem som placeras i utbildningsreserven eller inte blir uttagna till utbildning. Därför bör dagersättningen höjas med 5 kr per dag från nuvarande 40 kr till 45 kr per dag. Utgiftsramen bör därför tillföras ytterligare 50 miljoner kronor för ändamålet.

Utvecklingen i vårt närområde samt Sveriges medlemskap i EU har för Kustbevakningens del medfört ett ökat övervakningsbehov till sjöss. Kustbevakningen har även huvudansvaret för miljöräddning till sjöss. Oljeutsläpp är det vanligaste problemet, och de mer omfattande sjötransporterna av olja och farligt gods ökar behovet av övervakning. För att kunna möta kraven bör Kustbevakningen tillföras 45 miljoner kronor. Sammantaget bör sålunda utgiftsområdet ökas med 95 miljoner kronor varje budgetår.